

NOI DESCOPERIRI PALEOLITICE ÎN ROMÂNIA

de ALEXANDRU PĂUNESCU şi CORNEL IVANCIUC

Intensele cercetări efectuate în ultimii şase ani (1985—1990), au dus la descoperirea unui important număr de obiecte litice, atribuite pe criterii tehnico-tipologice paleoliticului. Aceste piese au fost prelevate atât de la suprafaţa unor terase sau platouri, cât şi din aluviunile recente ale unor riuri mai mari sau mai mici.

Dacă materialul litic găsit în solul răscolit de plugul care a atins stratul cu piesele aflate *in situ* poate să ne sugereze poziţia stratigrafică a nivelului de locuire, ca, de pildă, cel gravetian final, în schimb inventarul litic prelevat din aluviunile recente ale unor văi — deci, în poziţie secundară — nu ne permite decât o încadrare cronologică bazată pe criterii tehnico-tipologice, precum şi pe un grad mai mult sau mai puţin pronunţat al patinei, lustrului şi rulării piesei.

Vom prezenta în cele ce urmează rezultatele acestor cercetări pe provincii istorice, începînd întii cu cele din Transilvania (I-nord-vestul Depresiunii Maramureş; II-Munţii Făgăraş-zona Şaua Şerbota-vîrful Mîzgavului de Creastă; III-Valea Arpaşului), urmate de cele din Oltenia (IV-Valea Argetoaia; V-Valea Desnăţuiului) şi, în sfîrşit, cele din Muntenia (VI-Valea Oltului-sat Ulmi; VII-Valea Oboga-sat Ipoteşti; VIII-Valea Dirjovului; IX-Valea Tesluiului-sat Rădeşti; X-Valea Vedei-sat Vineţi; XI-Valea Cotmenei-sat Cotmeana; XII-Valea Teleormanului-oraş Costeşti; XIII-Valea Neajlovului-sat Gruiu; XIV-Valea Bascovului-zona Valea Ursului-Drăganu; XV-Valea Argeşului-zona Băiculeşti-Piteşti-Leordeni).

Este important de reţinut că în marea lor majoritate punctele prezentate aici reprezintă descoperiri noi. Numai cîteva aflate în zone unde, în ultimele patru decenii (mai precis, începînd din 1954), s-au efectuat cercetări intense, au fost investigate şi acum (cum este cazul Văii Dirjovului), oferind noi şi interesante obiecte litice.

I. NORD-VESTUL DEPRESIUNII MARAMUREŞ (Jud. Maramureş)

În perioada 1987—1990 cercetările s-au concentrat îndeosebi asupra depozitelor teraselor joase şi medii, cât şi a depozitelor aluviale recente ale văilor Izei şi Tisei. S-au cercetat, astfel, culoarul depresionar Bîrsana — Vadul Izei al Văii Izei, sectorul Bocicoi — Cearda, al segmentului Văii Tisei din Depresiunea Sighet, aluviunile pîriului secundar Tepliţa, cât şi sectorul inferior al Văii Ronişoara.

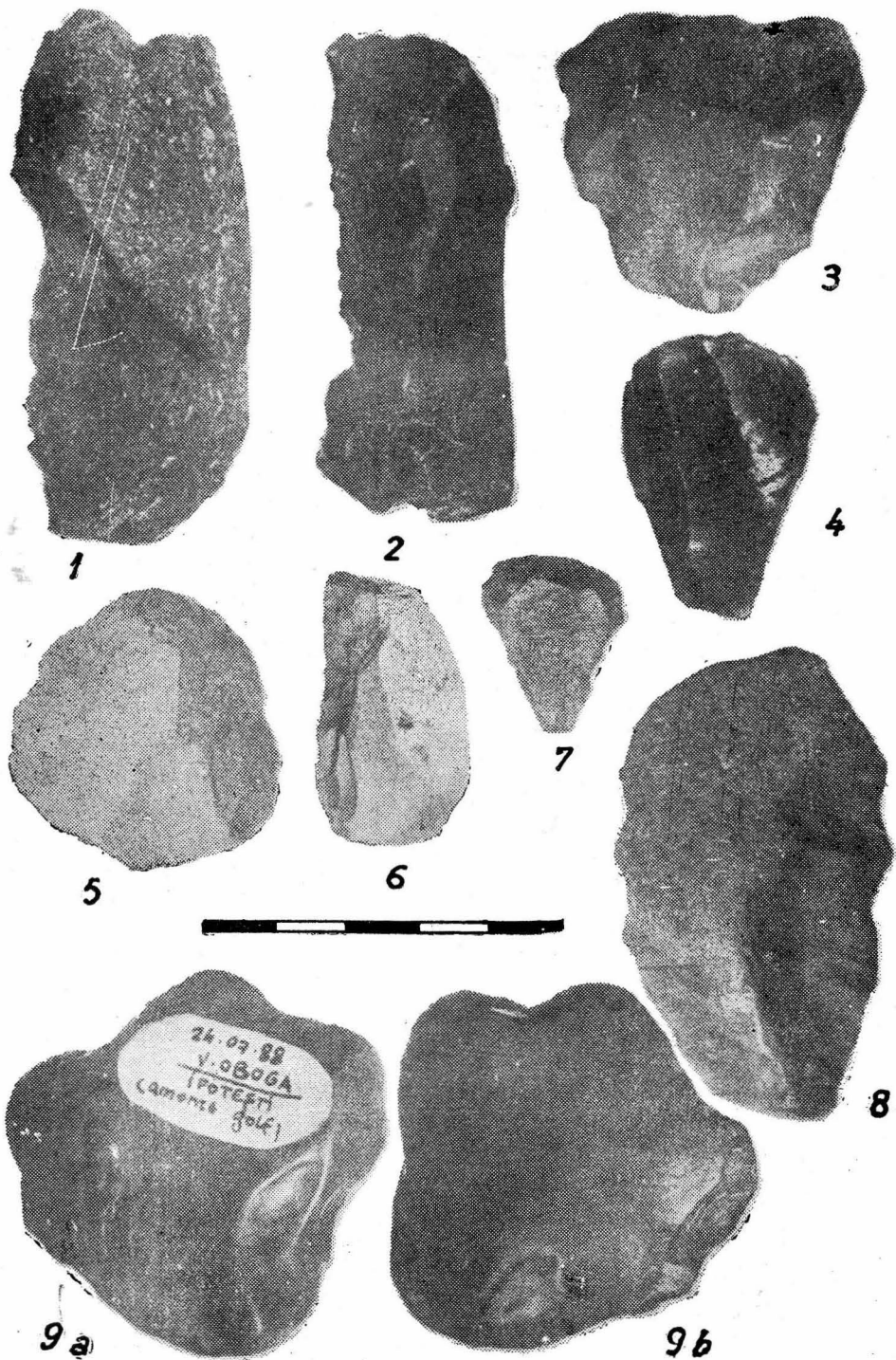


Fig. 2. 1—9 piese de silix, șist negru și gresie silicioasă cu glauconit ; 1, 2, 7 Sighetul Marmăției—Acăstău ; 3 Sighetul Marmăției-sat Valea Cufundoasă ; 4 Cîmpulung la Tisa-punctul Borviz ; 5 Cîmpulung la Tisa-punctul Locul Zmeurișului ; 6 Vadul Izei-punctul Podină ; 8, 9a—9b sat Ipotești—valea Oboga.

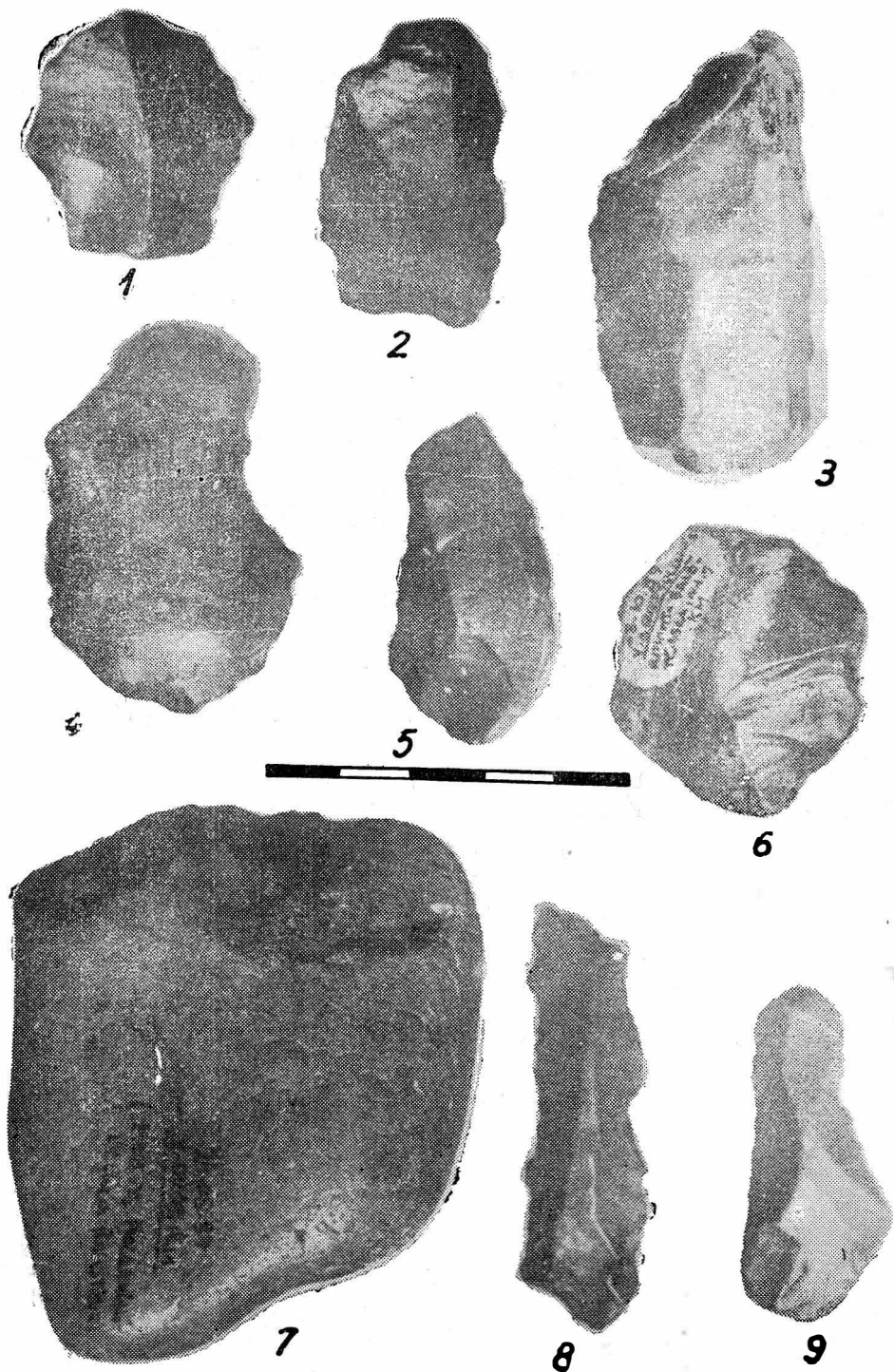


Fig. 3. 1—9 piese de silex; 1 satul Valea Mare-valea Dirjovului; 2 satul Vineți—Spineni — valea Vedeia; 3 satul Cotmeana-valea Cotmeana; 4 satul Furduești—valea Neajlovului; 5 satul Valea Ursului-valea Bascov; 6, 8 satul Baloteasca—Leordeni — valea Argeșului; 7 satul Moara Mocanului—valea Argeșului; 9 Pitești—pod C.F.R.-valea Argeșului.



1a



1b

Fig.4. 1a—1b cioplitor bifacial din silex—satul Baloteasca-Leordeni, valea Argeșului.

De asemenea, s-au investigat depunerile și conurile aluviale recente ale piriului Șugău, precum și cele ale văilor : Blidarilor, Blondă, Cîmpu Negru, Hotarului, Sarasăului, Coholazului și Bicului (fig. 1).

1. *Valea Izei*¹. Geomorfologii consideră că această vale a fost împinsă pină sub bordura dealului Solovan, curgînd inițial pe o veche albăie pleistocenă a Tisei. După retragerea acesteia spre nord-vest, Iza a moștenit ca afluent de dreapta Valea Ronișoarei. Este de reținut faptul că aluviunile Izei conțin o serie de roci ca : silicolite, cuarțite, andezite, (preluate din văile Mara, Cosău, Șugău), menilite, silex negru, diverse gresii silicioase sau cu glauconit, tufuri, tufite, marne etc.

Cercetarea atentă a aluviunilor recente ale Izei a dus la descoperirea, în poziție secundară, a unor piese litice atribuite din punct de vedere tehnico-tipologic paleoliticului, în punctele : Cornu Dealului, Grădina Morii — Ștrand și Valea Cufundoasă.

Fără îndoială, aceste piese provin din depozitele unor terase medii care au fost fie distruse, fie intens spălate.

a. „*Cornu Dealului*” situat la 267 m altitudine, acest punct se găsește la circa 2 km sud-vest de centrul orașului Sighet, spre confluența Izei cu Valea Ronișoarei (aprox. 0,400 km amonte). Depozitul la care ne referim s-a dezvoltat mai ales pe malul drept al Izei, avînd o lungime de aprox. 250 m și o înălțime maximă de 1m. Din aceste aluviuni au fost prelevate două piese : o așchie mică de radiolarit, cu pete lăptoase (alburii-albastre), cu rețușe fine și talon cvasipunctiform ($3,1 \times 2,2 \times 0,7$ cm) și un nucleu globular de silex negru lucios, de mărime mijlocie, pe care se observă negativele de desprindere a citorva așchii mici și destul de late ($5,1 \times 4,3 \times 2,7$ cm). Ambele obiecte ar putea aparține mai degrabă paleoliticului superior decît celui mijlociu.

b. „*Grădina Morii*” — *Ștrand*. Se află la cca 1,2 km vest-sud-vest de centrul orașului Sighet și la aprox. 0,350 km în amonte de puntea de la „*Grădina Morii*”. Este vorba de o depunere dezvoltată spre malul drept al Izei, avînd o lungime de 300 m și o înălțime de aprox. 0,80 m.

De aici provin două piese : o așchie ($4,3 \times 3,0 \times 1,0$) de tip Levallois, cu talon punctiform, din rocă grezoasă de culoare neagră mată, avînd rețușe subțiri mixte pe o latură (racloar simplu drept) și un nucleu mic discoidal de silex negru lucios ($3,8 \times 3,4 \times 1,7$ cm). Tipologic, cele două piese pot fi atribuite musterianului.

c. „*Valea Cufundoasă*”. Punctul se găsește la cca 0,700 km de podul de peste Iza, în marginea satului Valea Cufundoasă (localitate componentă a orașului Sighet).

Depunerea aluvionară are astăzi aspectul unei renii lungi de 400 m, lată de 20 — 30 m, avînd o înălțime de 1,00 — 1,30 m. Din aceste aluviuni provin două piese litice. Una, descoperită în centrul depunerii amintite, într-o excavație formată în urma extragerii nisipului și a balastului, reprezintă o așchie Levallois cu talon neted ($4,6 \times 4,6 \times 1,5$ cm), de silex

¹ Valeria Velcea și Al. Savu, în *Geografia României*, III (Carpații și Depresiunea Transilvaniei), București, 1987, p. 77 ; Al. Roșu, *Geografia fizică a României*, București, 1980, p. 234 ; Gr. Posea și colab., *Județul Maramureș*, București, 1980, p. 34, 53 ; V. Mutihac, L. Ionesi, în *Geologia României*, București, 1973, p. 605—607.

cenușiu închis mat, cu o foarte pronunțată patină de culoare cafeniu deschisă. Piesa prezintă un lustru și o rulare accentuată, iar la extremitatea distală posedă peste rețușele inițiale, groase, denticulate, neregulate, o altă serie de rețușe, realizate cu mult în urma ciopliirii ei (fig. 2/3).

Cea de-a doua piesă, prelevată tot de pe marginea unei alte asemenea excavări, la o depărtare de cca 6 m de prima, este reprezentată de un nucleu globular (cu desprinderi așchiale mici pe aproape toate fețele), de silex brun-mat patinat dar nerulat ($6,2 \times 3,5 \times 3,6$ cm).

Dacă din punct de vedere tehnico-tipologic, prima piesă ar putea fi atribuită *premusterianului* sau poate unui mustertian timpuriu, în schimb cea de-a doua pare a se încadra într-o fază timpurie a paleoliticului mijlociu.

2. *Așezarea din punctul „Podină”*. Aflată în marginea nordică a satului Vadul Izei (comună suburbană a orașului Sighetu-Marmației), pe versantul vest-sud-vestic al Daelului Făget. Terasa pe care se află așezarea pare să fi evoluat în directă concordanță cu terasa medie a Tisei². Această terasă a fost compartimentată în două segmente de izvorul Lazul Baciului. Terasa „Podinei”, care ne preocupă, are o altitudine relativă de circa 60 m și una absolută de 320 m (pe muchie), și, este delimitată la nord de izvorul Lazul Baciului, iar la sud de o ripă înaltă, în apropierea căreia curge Iza. S-au descoperit, pe o lungime de circa 300 m și o lățime de aprox. 150 m, în zona puternic erodată, fie pe fundul ravenelor, pînă la o adîncime de circa 1 m, fie în preajma lor, un număr de 22 piese litice. Ca tipuri se disting: raclor simplu drept cu rețușe semi-Quina pe așchie parțial cu cortex, avînd talonul neted, de silex maroniu lucios ($3,8 \times 2,0 \times 1,4$ cm) (fig. 2/6), piesă cu *encoche* inversă pe așchie masivă cu talon cortical din gresie silicioasă cu glauconit ($9,6 \times 6,6 \times 1,7$ cm), raclor transversal concav (cu rețușe subțiri directe), pe așchie masivă, parțial cu cortex, cu talon cvasi-punctiform, din gresie silicioasă cu glauconit ($6,6 \times 6,5 \times 2,6$ cm), așchie tip Levallois cu talon neted, parțial rețușată (rețușe subțiri) pe una din laturi, din menilit cenușiu-maroniu ($4,5 \times 4,4 \times 1,3$ cm), cuțit *à dos* natural (cu cortex), pe așchie fragmentară din rocă grezoasă maroniu-brună ($4,1 \times 2,8 \times 1,1$ cm), lamă fragmentară neretușată din gresie silicioasă, precum și așchii simple și spărturi din silex, gresie silicioasă, menilit, silex cenușiu-negricesc, cenușiu-maroniu ușor lucios și chiar tufit.

Cu toată puținătatea materialului, totuși, avînd, în vedere atît tehnica de prelucrare cît și tipologia obiectelor descrise, sintem înclinați să credem că pe această terasă ar fi existat o locuire mustertiană tîrzie, dacă nu chiar una din faza timpurie a aurignacianului.

3. *Așezarea din punctul „Acăstău”*. Este situată la circa 3 km vest de orașul Sighet, pe teritoriul satului Cearda. Punctul denumit de localnici „Acăstău”, se află la o altitudine absolută de 280 m, pe un rest dintr-o terasă de aprox. 20 m, puternic erodată a Tisei, în apropierea podului rutier, de pe partea stîngă a șoselei Sighet-Sarasău. Această terasă este înconjurată pe trei laturi de ape: la est de Iza, la nord de Tisa (unde la circa 0,200 km se situează și confluența celor două riuri), iar la vest de Valea Hotarului care în apropiere confluează în Tisa (sub 0,200 km).

² S. Năstăseanu, în *Dări de seamă*, XL (1952—1953), București, 1956, p. 67.

Terasa în discuție a suferit pe latura sudică prefaceri importante, fiind tăiată în două de debleul căii ferate Cîmpulung la Tisa-Ucraina Transcarpatică.

Cele 50 de obiecte litice au fost recoltate numai de pe latura dinspre șosea, mai precis de pe terenul din partea foșorului grăniceresc. Ele constau din : racloar transversal oblic (cu rețușe abrupte subțiri) pe așchie din gresie silicioasă ($5,9 \times 4,5 \times 1,4$ cm), cioplitor bifacial pe galet de cuarțit vinețiu ($8,0 \times 4,4 \times 2,5$ cm), gratoar pe așchie rețușată din gresie silicioasă cu glauconit ($2,8 \times 2,0 \times 0,6$ cm), piesă cu *encoche* directă spre extremitatea distală, pe așchie mijlocie din gresie silicioasă, piesă microlitică cu rețușe parțial abrupte, parțial semi-abrupte, din silex negru lucios, așchie tip „felie de citrică” parțial cu cortex și parțial rețușată pe tăiș, din gresie silicioasă, așchie fragmentară parțial rețușată din obsidiană cenușiu-translucidă, așchie microlitică tot din obsidiană, precum și lame, lamele, așchii mici și mijlocii, simple, la care se adaugă spărturi și două nuclee (unul inform microlitic din gresie silicioasă cu granulație fină, altul atipic, cu desprinderi așchiale dispuse lateral pe o față a bulgărului, cu cortex din gresie silicioasă), toate cioplite din roci diverse (silex, gresie silicioasă, cuarțit) (fig. 2/1, 2, 7).

Atît din punct de vedere tehnico-tipologic cît și dimensional, credem, că materialul litic descris, ținînd seama și de materia primă în care a fost prelucrat (ne referim în primul rînd la obsidiană de bună calitate), aparține unei locuiri gravetiene tîrzii sau epigravetiene.

4. *Așezarea din punctul „Dealul Trecătorii” (Hágó)*. Se găsește la circa 12 km vest de orașul Sighet, pe teritoriul satului Cîmpulung la Tisa, mai precis la aprox. 1 km de podul de peste pîriul Bîcu (Sziki Patok). Din punct de vedere geomorfologic, micul platou terasat artificial (pe care s-au plantat puieti de nuci), ar fi putut constitui fie o terasă secundară a pîriului Bîcu, fie un glacis-terasă discontinuu în profil longitudinal.

Punctul din care au fost prelevate piesele litice se află cantonat în stînga porții (metalice) a livezii I.A.S., și constituie partea central-superioară a platoului în discuție. Materialele au fost recoltate de la baza primelor terasări artificiale din aglomeratele vulcanice, puternic alterate și spălate complet de argile.

Inventarul litic este destul de sărac și cuprinde: așchie de tip Levallois, cu talon fațetat plan, neretușată ($6,6 \times 3,5 \times 1,2$ cm), gratoar atipic pe așchie masivă, parțial denticulată pe laturile lungi, cu talon neted foarte lat ($4,8 \times 3,1 \times 1,9$ cm), și cîteva așchii relativ mici, toate piesele fiind cioplite din gresie silicioasă cu glauconit. Cu toată sărăcia materialului, este foarte posibil ca acesta să aparțină unei etape, probabil timpurii a aurignacianului din zonă.

5. *Așezarea din punctul „Borviz”*. Situat la circa 0,600 – 0,700 km sud de „Dealul Trecătorii”, acest punct se află tot pe teritoriul comunei Cîmpulung la Tisa.

Materialul litic a fost prelevat de pe o suprafață restrînsă, din punct de minimă altitudine al drumului de căruță aflat la circa 20 – 25 m de clădirea fostelor băi și de izvorul mineral. Locul în cauză pare un mic tîpșan delimitat la nord de un torent care curge pe sub colină, debușînd puțin mai jos în Pîriul Borvizului, cunoscut și sub denumirea de Valea

Doboşlazului. Din punct de vedere geomorfologic, nu este exclus ca această colină să constituie tot un rest de glacis-terasă, pe relief sarmaţian.

Inventarul litic constă din 25 piese în cea mai mare parte microlitice. Ca tipuri întâlnim: raţloar simplu convex pe aşchie mică ($3,5 \times 2,1 \times 1,1$ cm), piesă cu o mică *encoche* pe lamă fragmentară ($3,0 \times 1,8 \times 0,4$ cm), piesă cu *encoche* pe aşchie mică ($3,0 \times 3,4 \times 0,4$ cm), nucleu piramidal ($4,0 \times 2,8 \times 1,8$ cm) (fig. 2/4), precum şi lamele, aşchii mici şi mijlocii simple, lucrate din silex de bună calitate, hornstein, gresie silicioasă şi tufit.

Tipologic, acest material ar putea fi atribuit gravetianului evoluat, dacă nu chiar final. Prin poziţia favorabilă a punctului, cât şi prin prezenţa izvorului mineral şi a apei dulci, credem că aici a existat o locuire intensă gravetiană, care impune cercetări sistematice.

6. *Aşezările din punctul „Locul Zmeurişului” (Málnás Liget)*. Acest punct se află situat pe coasta unui deal a cărui altitudine atinge circa 399 m. De pe vîrf, el se prezintă sub forma unei culmi, foarte abrupte spre est, avînd şase proeminenţe uşor marcante. Se găseşte la aprox. 2 km sud de satul Cîmpulung la Tisa şi la circa 1 km sud-est de punctul precedent, „Borviz”.

Cele 12 piese litice au fost descoperite în mai multe puncte din zona aflată spre Valea Borvizului. S-au putut distinge următoarele tipuri: gratoar atipic (apropiat tipului carenat atipic), pe aşchie masivă ($4,1 \times 3,8 \times 1,7$ cm) (fig. 2/5), piesă cu *encoche* ($5,1 \times 3,2 \times 1,9$ cm), piesă denticulată ($2,9 \times 2,4 \times 0,9$ cm), lamă cu retuşe de folosire pe laturile lungi, parţial trunchiată şi retuşată abrupt ($3,8 \times 1,9 \times 0,7$ cm), lame şi aşchii simple, toate cioplite din gresie silicioasă cu glauconit, silex şi obsidiană cenuşie translucidă.

Puţinătatea materialului nu ne îngăduie o încadrare mai precisă. Totuşi este foarte posibil, ca atît tipologic, cât şi dimensional inventarul litic de aici să aparţină unei locuiri gravetiene.

7. *Valea Blidarilor — sub Dealul Solovan, la baza conurilor de dejecţie oraşul Sighet*.

Din acest punct provine o aşchie denticulată (cu retuşe subţiri denticulate), avînd talonul neted, din gresie silicioasă cu glauconit ($5,8 \times 5,3 \times 1,3$). Tehnico-tipologic piesa ar putea fi atribuită musterianului.

II. MUNȚI FĂGĂRAȘULUI, ZONA ȘAUA ȘERBOTA — VÎRFUL MIZGAVULUI (MOSCAVULUI) DIN GREASTĂ (nord—nord—vestul Jud. Argeș)

La altitudinea de circa 2240 m, în preajma traseului turistic, s-a descoperit pe platoul dintre vîrfurile I și II ale Mizgavului (2212 m și 2277 m), o aşchie microlitică cu talon punctiform, din silex cafeniu deschis, uşor lucios, care ar putea aparţine unui paleolitic superior (probabil gravetian). Piesa a fost prelevată de la nivelul platoului, de pe solul scheletic, format pe paragnaise şi micaşisturi, conţinînd aşchii de diverse dimensiuni, dislocate din roca de bază, şi cristale întregi: sau fragmentare de staurolit, disten şi granaţi de dimensiuni mici.³

³ Dim. Cezar, AUB — Ştiinţele Naturii, Geologie—Geografie, 16, 1967, 1, p. 23.

Dacă viitoarele cercetări vor confirma prezența în acest punct situat la o altitudine atât de ridicată (cea mai mare din cîte cunoaștem pînă acum, și care depășește cu cîteva sute de metri pe cea din Peștera Mică din Valea Tătarului — Masivul Tătaru — Munții Bucegi, cantonată la 1548 m⁴), a mai multor obiecte litice, prelucrate intenționat, atunci, s-ar putea spune că vînătorii paleolitici ar fi putut să folosească Șaua Șerbotei, puternic individualizată în peisajul făgărășan, drept un punct de popas sau bivouac în timpul campaniilor cinegetice, pe direcția sud-nord sau invers, dacă nu cumva chiar și în lungul crestei.

Accesul ipotetic al acestei pendulări pe verticală, inaugurate în tardiglaciuar, s-ar fi putut desfășura pe Valea Topologului, prin Căldarea Mielor și de acolo peste Șaua Șerbotei, iar în continuare prin Căldarea Mare, de-a lungul Piriului Șerbota pînă în Valea Porumbacului, și invers.

III. VALEA ARPAȘULUI (Jud. Sibiu)

La circa 2 km în amonte de satul Arpașu de Sus (com. Arpașu de Jos), într-un depozit de pietrișuri și bolovănișuri, la contactul dintre glacisul piemontan și glacisul terminal de versant, aflat spre malul drept al văii, (la aprox. 520 m altitudine), s-a găsit o așchie nucleală masivă, neretușată din silex mat vinețiu, cu nuanțe maronii (4,4 × 4,4 × 2,5 cm).

Fiind cu totul nesemnificativă din punct de vedere tehnico-tipologic, această piesă găsită într-o poziție secundară, nu ne îngăduie s-o atribuim decît cu rezervă paleoliticului (probabil superior?).

IV. VALEA ARGETOAI

(sat Dumbrava, com. Dumbrava de Sus, jud. Mehedinți).

Sectorul de unde au fost recoltate piesele se găsește la circa 1,5 km amonte de satul Dumbrava de Jos. Acest punct situat aproximativ perpendicular pe satul Dumbrava de Sus (circa 0,800 km), reprezintă o confluență minoră a doi torenți. Torentul care vine din dreapta, (dinspre terasa superioară), denumit Matca Mieseii, are o lungime de cîteva sute de metri. Din materialul conului de dejecție al acestui torent (cu o lungime de circa 30 — 40 m și o lățime de aprox. 25 m), bine aluvionat, au fost prelevate cele două piese litice.

Este vorba de un racloar dublu convex-concav pe așchie Levallois atipică cu talon fațetat, avînd rețușe subțiri și o largă desprindere inversă, cioplit într-un silex vinețiu mat patinat (5,2 × 4,3 × 1,4 cm), precum și de o așchie fragmentară simplă de opal lucios (galben-marونیu), ambele putînd fi, cu probabilitate, atribuite musterianului.

V. VALEA DESNĂȚUIULUI

(sat Bechet, com. Orodel, jud. Dolj)

Punctul de unde a fost prelevată piesa se găsește la circa 0,300 — 0,400 km amonte de satul Bechet, într-un sector în care riul Desnățui

⁴ P. Samson și C. Rădulescu, Ocrotirea Naturii (Buletinul Comisiei pentru ocrotirea monumentelor naturii), 7, 1963, p. 73—83.

curge pe vechea albie naturală (după o porțiune amenajată), într-o mică depunere de pietrișuri, dezvoltată spre malul stîng. Este vorba de un fragment de nucleu (probabil piramidal, pe care se disiting negativele unor lame și lamele) de silex maroniu-vinețiu cu o pronunțată patină și lustru, prezentînd și o rulare accentuată ($4,3 \times 4,2 \times 2,2$ cm). Tipologic, acest nucleu ar putea fi atribuit paleoliticului superior.

VI. VALEA OLTULUI

(sat Ulmi, com. Milcov, Jud. Olt)

În anul 1986 s-a descoperit înainte de ridicarea lacului de acumulare și a digului de protecție, în aluviunile recente ale Oltului (spre malul stîng al acestuia), un cioplitor bifacial terminal pe galet globular cu tăișul larg sinuos. Piesa, lucrată într-un silex maroniu-gălbui, nu prezintă un grad atît de pronunțat de patină, lustru și rulare ($8,5 \times 8,7 \times 6,4$ cm), și ar putea fi prin urmare atribuită unei etape, probabil evolute, a paleoliticului inferior.

VII. VALEA OBOGA

(sat Ipotești, com. Milcov, Jud. Olt)

Cele șapte piese litice au fost găsite pe o suprafață relativ restrînsă, cu aluviuni recente ale Văii Oboga care străbate teritoriul satului Ipotești. În acest sector valea are o pantă accentuată retezînd practic depunerile pleistocene din malul stîng al Oltului, situat în linie dreaptă la maximum 0,800 km spre vest. La circa 0,200 — 0,300 km mai jos, se disiting în albia relativ lată, pe sub malurile tot mai înalte, mătcile, secate pe care a curs valea, izolînd la mijloc o depunere mai proeminentă și ușor bombată cu aluviuni ce conțin și galete rulate de silex.

Ca tipuri de piese distingem: cuțit *à dos* natural (cu cortex), avînd talonul cortical și rețușe subțiri abrupte directe, de silex maroniu cu patină, lustru și rulare pronunțată ($4,0 \times 3,6 \times 1,6$ cm) așchie *Levallois* atipică, cu talonul cortical și cu rețușe groase denticulate abrupte alterne, de silex maroniu cu un grad foarte pronunțat de patină, lustru și rulare ($5,4 \times 5,1 \times 1,6$ cm), vîrf pseudo-Levallois cu talon mic neted, și rețușe subțiri directe denticulate, de silex maroniu patinat, cu lustru foarte slab, dar cu rulare pronunțată ($3,3 \times 5,0 \times 1,0$ cm), precum și patru așchii simple, din care numai una singură cu talon cortical, restul cu talon neted (fig. 2/8, 9a — 9b). Aceste așchii, de dimensiuni mici și mijlocii, prezintă rețușe fie subțiri abrupte directe, sau subțiri denticulate directe, fie abrupte groase denticulate directe, ori subțiri mixte denticulate. Ele sînt cioplite din aceeași varietate de silex maroniu, avînd un grad destul de pronunțat de patină, lustru și rulare. Ținînd seama atît de aspectul tehnico-tipologic cit și de gradul pronunțat de patină, lustru și rulare ne îngăduim să atribuim acest material litic unei etape, probabil evolute, a paleoliticului inferior, cunoscută și sub denumirea de premusterian.

Este necesar să amintim că, în aluviunile Văii Oboga (reactivată numai la ploi cu regim torențial sau după topirea zăpezilor), s-au mai des-

coperit în anul 1974 alte două piese (un cioplitor unifacial terminal și o piesă bifacială încadrată tipologic în acheuleanul superior).⁵

Sperăm ca viitoarele cercetări să aibă în vedere săpături ample în malurile înalte ale acestei văi. Scopul lor este de a descoperi în depunerile pleistocene, unele obiecte litice și eventuale resturi faunistice (macro și micromamifere) în poziție *in situ*.

VIII. VALEA DÎRJOVULUI (Jud. Olt)

Această vale — ne referim îndeosebi la segmentul cuprins între localitățile Priseaca — Brebeni — Ipotești — a constituit obiectul unor intense investigații de teren în perioada 1954 — 1980⁶. Aceste cercetări, de o importanță deosebită pentru cunoașterea cuaternarului, au fost efectuate de către I. N. Moroșan, C. S. Nicolăescu-Plopșor, Al. Păunescu, Gh. Rădulescu, P. I. Dicu și alții. În cei aproape 25 de ani, au fost descoperite în aluviunile recente ale Dîrjovului circa 200 de piese atribuite tehnico-tipologic paleoliticului inferior.

Cercetările care au continuat între 1985 — 1990 s-au concentrat în special în sectorul cuprins între Priseaca și aval de Brebeni, sector care atinge o lungime de aprox. 18 km. Investigațiile recente ne-au îngăduit unele observații demne de reținut. S-a constatat că valea și-a modificat considerabil aspectul. În ultima vreme, înălțarea mai multor stăvilare a dus la creșterea cotelor pe mai multe porțiuni, favorizînd baltirea apei pe suprafețe destul de mari și, implicit, înmlăștinarea. De asemenea, lucrările de hidroameliorații din zona Mierlești-Bălteni au dus la ridicarea nivelului Văii Chiara (cel mai important afluent al Dîrjovului) și la apariția unei mai mari zone înmlăștinate la confluența lor din zona gării Recea. Toate acestea ne permit să credem că într-un viitor nu prea îndepărtat va exista riscul ca Valea Dîrjovului să se colmateze.

Cele opt piese litice găsite în ultimii cinci ani au fost descoperite în trei zone: cinci dintre ele pe teritoriul satului Valea Mare, două în zona satelor Recea și Bîrca și una pe teritoriul satului Brebeni.

a) *Zona satului Valea Mare*. Din aluviunile recente, dezvoltate mai mult spre malul drept al văii, s-au prelevat următoarele piese: cioplitor bifacial, parțial lateral, pe galet de formă cvasiparalelipipedică (avînd pe una din fețe numeroase desprinderi dispuse oarecum în trepte, iar pe cealaltă doar o singură desprindere largă și altele mai mici spre tăiș) de silex vinețiu-gălbui mat nepatinat, fără lustru și rulare ($5,6 \times 8,4 \times 4,3$ cm), cioplitor unifacial terminal pe galet de formă cvasitriunghiulară, cu tăișul larg, aproape rectiliniu și retușat (cu retușe groase) de silex cafeniu mat, slab patinat dar fără lustru și rulare ($14,6 \times 12,4 \times 4,4$ cm), așchie corticală cu talon neted și cu retușe subțiri directe și inverse neregulate de silex cafeniu deschis patinat cu lustru și rulare ($4,7 \times 3,6 \times 1,8$ cm),

⁵ Al. Păunescu, SCIVA, 31, 1980, 4, p. 524, fig. 3/1; idem, L'Anthropologie (Paris), 93 (1989), 1, p. 129, fig. 4/1.

⁶ C. S. Nicolăescu-Plopșor și I. N. Moroșan, Dacia, N. S., 3, 1959, p. 17—24; C. S. Nicolăescu-Plopșor, Materiale, 7, 1961, p. 11—13; L. Roșu și M. Butoi, Rev Muz, 6, 1973, p. 535—541; Al. Păunescu, SCIVA, 31, 1980, 4, p. 523—526; idem, L'Anthropologie (Paris), 93 (1989), 1, p. 129—131.

așchie simplă cu talon lat neted, avînd retușe groase denticulate directe și inverse, de silex cafeniu închis patinat, cu lustru și rulare ($3,4 \times 3,2 \times 1,1$ cm) (fig. 3/1).

Aceste piese aparțin tehnico-tipologic, probabil, premusterianului. Cele care nu prezintă urme de rulare par să fi fost antrenate de ape dintr-un sediment al terasei aflate în apropiere de locul descoperirii (din albia minoră), unde zăceau în poziție *in situ*.

Cea de-a cincea piesă, găsită în cea mai mare depunere aluvionară situată spre malul stîng al văii, la o depărtare de circa 0,400 km de școala generală, constă dintr-un nucleu prismatic pe care se disting negativele a două desprinderi de lamele, de silex cafeniu mat slab patinat dar fără lustru și rulare ($4,6 \times 3,2 \times 3,1$ cm).

Tipologic, această piesă se poate încadra în paleoliticul superior (probabil aurignacian).

b) *Zona satelor Recea și Bîrca*. Dintre cele două piese, prima a fost descoperită la circa 1 km amonte de gara Recea într-o depunere de aluviuni recente dezvoltată pe malul stîng, iar cea de-a doua la o distanță de aprox. 0,400 — 0,500 km față de podul și gara Recea (sat Bîrca) într-o porțiune foarte îngustă și cu maluri înalte, pe fundul văii puțin adînci. Prima piesă reprezintă o așchie corticală cu talon neted avînd retușe groase denticulate directe neregulate și o *encoche* inversă în vîrf, de silex cafeniu deschis cu patină, lustru și rulare ($2,9 \times 3,3 \times 1,0$ cm).

Cea de-a doua piesă este un cioplitor unifacial terminal pe galet masiv cvasiglobular spart pe jumătate, cu unele desprinderi largi și altele mai mici spre tăiș, dispuse oarecum vertical în trepte, de silex cafeniu mat slab patinat, fără urme de lustru și rulare ($6,1 \times 8,9 \times 7,4$ cm). Ambele piese ar putea aparține tipologic premusterianului.

c) *Zona satului Brebeni*. Singura piesă, descoperită sub podul rutier din satul Brebeni (șoseaua Slatina-Drăgănești Olt) într-o mică depunere dezvoltată pe malul stîng al văii, este reprezentată printr-o bifacială atipică cvasidisoidală avînd desprinderi largi pe ambele fețe și marginile denticulate, menținînd la bază o porțiune groasă cu cortex, de silex cafeniu deschis cu patină, lustru și rulare ($4,8 \times 5,2 \times 2,1$ cm). Ca și piesele precedente, această bifacială atipică ar putea fi atribuită premusterianului.

IX. VALEA TESLUIULUI (sat Rădești, com. Oporelu, jud. Olt)

În aluviunile recente ale Tesluiului (afluent pe stînga al Oltului), în zona de confluență a celor două ape, s-a găsit o așchie de tip Levallois cu talonul spart ulterior, avînd retușe subțiri neregulate, de silex cafeniu deschis, puternic patinat cu lustru și slabe urme de rulare ($3,2 \times 1,6 \times 0,7$ cm). Ea ar putea aparține premusterianului, dacă nu chiar musterianului.

Menționăm că, tot din aluviunile acestei văi (din zona cuprinsă între satele Beria de Sus și Teslui), s-au mai găsit, în anul 1974, alte trei-sprezece piese (cioplitoare, așchii, un racloar etc.) care, tehnico-tipologic și după gradul de patină, lustru și rulare, ar putea aparține unei etape tîrzii a paleoliticului inferior (premusterianului) sau poate chiar musteria-nului timpuriu.

X. VALEA VEDEA
(sat Vîneți, com. Spineni, Jud. Olt)

Cele trei piese descoperite în aluviunile recente ale râului au fost găsite la circa 1,5 — 2,5 km în amonte de balastiera sezonieră situată în marginea sudică a satului Vîneți.

Prima piesă este o așchie simplă, parțial cu cortex, cu talonul fațetat plan și bulb relativ proeminent; ea prezintă o *encoche* directă și retușe subțiri alterne, obținute datorită rularii. Lucrată într-un silex cafeniu puternic patinat și avînd urme pronunțate de lustru și rulare, această piesă, de dimensiunile 5,8 × 4,6 × 1,1 cm, ar putea fi încadrată în premusterian.

Cea de-a doua piesă, reprezintă o așchie Levallois, cu talon mic neted, cu retușe abrupte subțiri directe fin denticulate, de silex cafeniu cu patină, lustru și rulare foarte pronunțată (4,2 × 2,6 × 1,0 cm) care ar aparține, credem, unei etape mai evolute a paleoliticului inferior (fig. 3/2).

Cea de-a treia piesă o constituie un nucleu prismatic cu un singur plan de lovire de silex maroniu, slab patinat fără urme de lustru și rulare (3,6 × 3,3 × 2,6 cm) atribuit tipologic paleoliticului superior (probabil aurignacian). Acest nucleu provine dintr-un sector relativ îngustat al Văii Vedei, cu maluri mai înalte și cu pietrișuri de dimensiuni ceva mai mari.

Este necesar să amintim că în aluviunile Văii Vedei, în zona sateilor Morărești-Făgetelu, ca și în cea cuprinsă între satele Tătulești-Optași s-au mai găsit de către P. I. Dicu, între 1977—1982, alte zece piese, din care unele atribuite paleoliticului inferior, iar altele musterianului.⁷

XI. VALEA COTMEANA
— (zona satului Cotmeana, Jud. Argeș)

Cercetată în 1988, pe o lungime de circa 8—9 km, între șoseaua Rîmnicu Vilcea-Pitești și nordul comunei Răchitele (Cocu), s-a observat că în sectorul genetic al Văii Cotmenei există cea mai mare pondere de silex din întreg cuprinsul Piemontului eponim.

Această rocă se găsește sub formă de galete mari, colțuroase, unele sparte natural, putînd depăși 0,35 — 0,40 m în diametru. După o cădere de pantă relativ mare, Valea Cotmenei își lărgeste treptat lunca, iar spre sudul comunei Cotmeana, în patul aluvionar, încep să apară nisipurile și pietrișurile mărunte, acestea din urmă dispuse sub formă de cordoane lungi, în lungul albiei minore.

Cele trei piese litice (una culeasă în mijlocul albiei, iar celelalte în pietrișurile mărunte), au fost descoperite în amonte de biserica Mănăstirii Cotmeana (mai puțin de 1 km de aceasta), pe o suprafață de maximum 0,300 km.

Ca tipuri de piese distingem: așchie Levallois atipică cu talon cortical, și cu retușe subțiri directe, de silex maroniu deschis mat, cu patină, lustru și rulare slabă (4,4 × 3,4 × 1,0 cm), așchie Levallois tipică, cu talon mic neted, cu retușe subțiri directe fin denticulate, de silex vînețiu-

⁷ P. I. Dicu, SCIVA, 30, 1979, 4, p. 582, 585; idem, Revista „Argeș” 18, 1982, 8(135), p. 15.

maroniu cu patină, lustru și rulare slabă ($6,6 \times 3,3 \times 1,6$ cm) și, în sfârșit, o așchie simplă, parțial cu cortex, cu talon mic spre punctiform având două desprinderi largi inverse la extremitatea bazală, cu retușe subțiri denticulate, directe, de silex maroniu închis mat, cu lustru și patină slabă, dar cu o rulare relativ pronunțată ($5,8 \times 3,5 \times 1,7$ cm) (fig. 3/3).

Având în vedere atât tipologia cit și gradul de patină și rulare, sîntem înclinați să credem că aceste piese ar putea aparține unei etape timpurii premusteriene, dacă nu chiar musterianului.

Menționăm faptul că din aceeași zonă a comunei Cotmeana (satele Pielești—Virloveni—Cotmeana) provin, din aluviunile recente ale văii amintite, 49 piese litice aparținînd premusterianului sau chiar musterianului⁸, precum și un fragment molar atribuit, se pare, speciei *Archidiskodon meridionalis* Nesti⁹.

XII. VALEA TELEORMANULUI (zona orașului Costești, Jud. Argeș)

Cercetările efectuate în 1988 s-au concentrat pe Valea Teleormanului, în sectorul aval de oraș, pe o distanță de circa 3 km, începînd de la podul C.F.R.

S-a descoperit, cu această ocazie, la aprox. 1,5 km aval de podul amintit, pe malul drept al râului, într-un depozit aluvial din albia minoră, o lamă cu retușe fine de folosire, de silex maroniu-mat, slab patinat ($5,0 \times 2,0 \times 0,7$ cm). Această piesă ar putea fi atribuită tipologic paleoliticului superior (probabil, aurignacianului).

Amintim că pe această vale, ceva mai la sud de Costești, în zona comunei Buzoești (satele Șerboeni și Cornățel), s-au mai găsit în anii 1966 și 1977 alte trei piese de silex, din care una ar putea aparține paleoliticului inferior (etapa mai timpurie), iar două premusterianului, dacă nu chiar musterianului¹⁰.

XIII. VALEA NEAJLOVULUI

(zona satelor Grulu, com. Căteasca și Furduești, com. Hățești, Jud. Argeș)

În aluviunile recente, relativ compacte, constituite din pietrișuri și nisipuri aflate în albia Neajlovului, s-au găsit, în 1987—1988, trei piese de silex.

Prima, s-a descoperit la cca 0,500 km sud-est aval de satul Gruiu, cea de-a doua la aprox. 1 km aval de satul Gruiu, mai exact după confluența Neajlovului cu Neajlovelul, iar ultima la cca 1 km amonte de satul Furduești.

Prima piesă reprezintă un ra cloar simplu drept pe cuțit *à dos*, natural (cu cortex) cu talon cortical avînd retușe subțiri inverse, de silex cafeniu

⁸ P. I. Dicu, SCIVA, 30, 1979, 4, p. 585—586.

⁹ Al. Păunescu, cercetări 1977. Determinarea molarului o datorăm lui P. Samson și C. Rădulescu.

¹⁰ I. Nania, SCIVA, 23, 1972, 2, p. 236; Paul I. Dicu, *op. cit.*, p. 585.

deschis cu lustru și patină slabă, nerular ($6,6 \times 3,2 \times 1,3$ cm), cea de-a doua o constituie un cioplitor bifacial terminal, pe galet cvasiglobular cu tăișul larg sinuos, din radiolarit fără lustru, patină și rulare ($5,5 \times 5,1 \times 3,3$ cm), iar cea de-a treia piesă este o așchie simplă cu talon neted lat și oblic, cu retușe mixte denticulate, de silex cafeniu avînd un grad pronunțat de patină, lustru și rulare ($4,5 \times 3,5 \times 1,6$ cm) (fig. 3/4). Atît tipologic, cît și ținînd seama de gradul de patină, lustru și rulare, primele două piese ar putea fi atribuite mai degrabă musterianului decît premusterianului, iar ultima, probabil, unei etape mai timpurii a paleoliticului inferior.

Este necesar să amintim că din aluviunile recente ale Neajlovului din aceeași zonă a comunei Rătești (satul Ciupa-Mănciuleşti) provine un alt cuțit *à dos* natural (cu cortex) de silex aparținînd, se pare, paleoliticului inferior¹¹.

XIV. VALEA BASCOVULUI

— (zona satului Valea Ursului, com. suburbană, Bascov, Jud. Argeș)

Această vale a fost cercetată în anul 1988, între nordul comunei Bascov și capătul vestic al comunei Drăganu, pe o lungime de cca 8—9 km.

În aluviunile recente ale Bascovului s-au descoperit trei piese litice în raza satului Valea Ursului. Cea dintîi a fost culeasă din apropierea primului pod rutier (situat în amonte, la aprox. 0,100 km) a doua, la o distanță de cca 0,300 km vest de satul Drăganu-Olteni, iar cea de-a treia, spre capătul vestic al comunei Drăganu (la aprox. 0,600 km în preajma livezii I.A.S.) într-o depunere de pietrișuri mai mari, la confluența celor două pîriuri ale Bascovului.

Prima piesă reprezintă o așchie Levallois tipică cu talon cvasifațetat plan, cu retușe plate (inițial fiind folosită ca raclor simplu convex), căpătînd ulterior prin rulare, retușe subțiri fin denticulate, de silex maroniu închis, cu lustru, patină și rulare slabă ($5,0 \times 2,6 \times 0,6$ cm) (fig. 3/5) cea de-a doua piesă este o așchie mică de descojire, cu talon neted, avînd o dublă *encoche* directă și o desprindere laterală inversă la extremitatea proximală, de silex cafeniu închis cu patină și lustru slab, nerulată ($3,2 \times 2,1 \times 1,0$ cm), iar ultima piesă o constituie o așchie Levallois atipică, cu talon cortical de silex cafeniu deschis, slab patinat, fără lustru și nerulată ($3,0 \times 2,6 \times 0,6$ cm). Din punct de vedere tehnico-tipologic aceste piese ar putea fi atribuite musterianului.

Este interesant de relevat că din aluviunile recente ale acestei văi, atît în zona comunei Cotmeana (satele Lintești, Ursoaia), cît și cea a satelor Drăganu-Olteni și Prislopu Mic (com. Bascov), mai provin alte 31 piese litice, din care 29 aparțin, se pare, premusterianului și musterianului, iar două paleoliticului superior (probabil, aurignacianului)¹². De asemenea, amintim că pe teritoriul satului Drăganu-Olteni s-a găsit în anul 1958, o ramură orizontală dreaptă a unei mandibule de *Archidiskodon meridionalis* Nesti¹³.

¹¹ I. Nania, SCIVA, 15, 1964, 4, p. 520.

¹² P. I. Dicu, *op. cit.*, p. 582.

¹³ L. Apostol, R. Stancu, St. Com Pitești, 1, 1968, p. 168.

XV. VALEA ARGEȘULUI
(zona Băiculești—Pitești—Leordeni, Jud. Argeș)

În aluviunile recente ale Argeșului au fost descoperite în perioada 1987—1990, în zonele Băiculești-Pitești-Leordeni, un număr de 15 piese litice.

a) *Zona comunei Băiculești — sat Valea Brazilor.* La cca. 1,5 km nord-vest de gara Băiculești și la aprox. 0,400 km est de satul Valea Brazilor, a fost găsită în 1987, pe un mic prag de bolovănișuri din albia minoră a riului, un cioplitor bifacial parțial, terminal, pe galet paralelipedic, cu tăișul îngust rectiliniu, de silex vinețiu deschis cu lustru și patină slabă și ușor rulat ($7,2 \times 5,0 \times 4,7$ cm). Cea de-a doua piesă, a fost descoperită în apropiere (la cca. 10—15 m amonte). Ea reprezintă un cioplitor unifacial terminal pe galet masiv paralelipedic, cu tăișul concav obținut prin câteva desprinderi (din care una largă) dispuse oarecum vertical, de silex maroniu deschis-vinețiu cu lustru și patină slabă, nerulat ($10,6 \times 11,5 \times 5,0$ cm).

Ambele piese aparțin, probabil, premusterianului. Slabele urme de rulare la prima piesă și lipsa rulării la cea de-a doua, ar fi o dovadă că aceste cioplitoare au fost antrenate de ape dintr-un sediment al terasei aflat în apropiere de locul găsirii lor în albia minoră, unde zăceau în poziție *in situ*.

b) *Zona municipiului Pitești.* La cca. 0,150 km sub barajul lacului de acumulare al orașului (lacul Ștefănești), spre malul drept al riului, într-o depunere de pietrișuri și bolovănișuri, s-a descoperit în 1987 un cioplitor bifacial terminal, pe galet de formă cvasiprismatică, cu tăișul îngust, de silex cafeniu deschis patinat, cu lustru slab și ușor rulat ($5,5 \times 6,3 \times 3,2$ cm).

Alte două piese au fost găsite în anul 1989 în aluviunile recente ale riului, în apropiere de podul C.F.R. (Golești-Pitești). La aprox. 0,300 km aval de pod, Argeșul se desparte în două brațe, între ele dezvoltându-se un ostrov de cca 1,200 km lungime. Brațul din stînga al acestuia a depus spre interiorul ostrovului la cca 20 m de bifurcație, aluviuni fine constituite din nisipuri și pietrișuri cu un diametru sub 3 cm. În cea mai mare parte a anului, zona în discuție se află sub apele lacului de acumulare.

De aici s-a prelevat o lamă tip Levallois, cu talon fațetat drept, avînd retușe subțiri fin denticulate directe și o desprindere largă inversă la extremitatea proximală, de silex maroniu lucios cu patină, lustru și rulare pronunțată ($5,1 \times 2,2 \times 1,0$ cm) (fig. 3/9).

O altă piesă a fost găsită în aluviunile albiei brațului principal al riului, la mică distanță de reunirea cu brațul secundar (la cca 1,200 km aval de pod). Această piesă reprezintă un nucleu pe galet ovalar masiv, cu un plan de lovire (cvasiorizontal lat) la o extremitate, de pe marginea căreia, pe una din fețe, se disting cel puțin trei desprinderi oarecum paralele ($7,9 \times 8,2 \times 5,1$ cm). Nucleul este cioplit dintr-un silex maroniu cu patină și luciu relativ pronunțate avînd urme de rulare. Cele trei piese descrise ar putea fi atribuite premusterianului.

c) *Zona comunei Leordeni* (satele Moara Mocanului și Baloteasca). În vechea balastieră din zona satului Moara Mocanului, care se înfățișă

în anul 1987, ca un cordon de pietrișuri înalt de cca 4—5 m, s-a descoperit (pe la jumătatea acestuia, în partea sudică dinspre riul ce curge la aprox. 0,400 km), un cioplitor unifacial terminal pe galet cvasiparalelipipedic cu tăiș sinuos dar destul de larg, de silex cafeniu, slab patinat cu urme de lustru și rulare mai puțin pronunțată ($8,9 \times 7,3 \times 3,5$ cm) (fig. 3/7). Piesa ar putea aparține unei etape probabil evolute a paleoliticului inferior.

O a doua piesă a fost găsită în punctul „La Cișmea”, aflat la cca 2 km nord-est de satul Moara Mocanului. Din cordonul de pietrișuri, în prezent distrus, provine un cioplitor unifacial terminal pe galet cvasiovalar, cu tăișul larg, ușor sinuos, de silex maroniu deschis cu lustru și patină slabă, nerulat ($6,5 \times 6,7 \times 4,3$ cm).

Cea de-a treia piesă a fost descoperită în 1987 în incinta balastierei (III) situate în fața unei mari deschideri a albiei, puternic sedimentată, continuată în aval cu marele cot al Argeșului în care se varsă, la cca 1—1,5 km valea Budișteanca. Este vorba de un cioplitor bifacial parțial, terminal pe galet cvasiparalelipipedic prelucrat la ambele capete cu un tăiș scurt la unul din capete, iar la celălalt mai larg, de silex gălbui-vinețiu cu lustru și patină slabă, nerulat ($6,4 \times 4,9 \times 4$ cm).

Ambele cioplitoare descrise ar putea aparține premusterianului. Lipsa rulării lor ar fi o dovadă, ca și în alte cazuri amintite, că ele au fost antrenate de ape dintr-un sediment al terasei aflat în apropiere de locul găsirii lor în albia riului, unde zăceau în poziție *in situ*.

Un număr de alte 8 piese au fost găsite în aval de balastiera III, în zona unde albia Argeșului se lărgeste considerabil, în apropiere de satul Baloteasca (între cca. 1,5 — 0,5 km aval de sat). Ca tipuri de unelte se disting: cioplitor bifacial terminal pe galet ovalar, cu tăișul retușat ușor sinuos de silex maroniu-roșcat, cu lustru și patină slabă, nerulat ($5,6 \times 6,5 \times 3,4$ cm), cioplitor bifacial terminal pe galet ovalar masiv, cu tăișul larg sinuos, de silex maroniu cu patină, lustru și rulare foarte pronunțată ($10,2 \times 8,3 \times 5,3$ cm) (fig. 4/1a — 1b), cioplitor bifacial lateral pe galet ovalar, cu tăișul ușor sinuos larg, de silex brun-negricios mat, cu lustru, patină și rulare foarte slabă ($9 \times 6,8 \times 5,3$ cm), așchie simplă cu talon fațetat drept, cu retușe denticulate de silex maroniu cu lustru, patină și rulare slabă ($5,2 \times 3,1 \times 1,1$ cm), două așchii simple ($3,9 \times 3,5 \times 1,4$ cm; $5,1 \times 3,4 \times 1,3$ cm), parțial cu cortex, cu talonul mic neted și cu retușe denticulate groase directe, de silex cafeniu cu patină, lustru și rulare foarte pronunțată (cea mică) și mai puțin pronunțată (cea mare), racloar simplu drept pe cuțit *à dos* natural (cu cortex), cu talon cortical și retușe groase abrupte directe, de silex maroniu-brun cu patină, lustru și rulare slabă ($4,1 \times 2,9 \times 1,4$ cm) și, în sfârșit, o lamă Levallois cu talonul spart, cu retușe denticulate subțiri directe, de silex maroniu închis cu patină, lustru și rulare pronunțată ($6 \times 1,8 \times 0,6$ cm) (fig. 3/6,8).

Atât tipologic cât și din punct de vedere al gradului de patină, lustru și rulare, cele opt piese la care ne-am referit ar putea fi atribuite atât unei etape mai vechi (ca în cazul unuia din cioplitoarele bifaciale sau a celor două așchii simple) cât și unei etape mai târzii (premusteriene) a paleoliticului inferior, precum și musterianului (cum ar fi racloarul simplu drept).

Este îndeobște cunoscut faptul că în aluviunile recente ale Argeșului din sectorul cuprins între localitățile Băiculești-Ionești-Petrești

au fost descoperite, în ultimele trei decenii un număr de cca 420 piese litice¹⁴.

Cele mai multe dintre ele (cca 180) au fost găsite în zona Pitești. Reține atenția faptul că cele mai multe dintre obiectele descoperite au fost datate pe baze tehnico-tipologice, precum și pe baza gradului de patină, lustru și rulare, în diferite etape ale paleoliticului inferior. Un număr mai mic de piese au fost atribuite paleoliticului mijlociu, iar foarte puține dintre ele, paleoliticului superior.

De asemenea, trebuie să relevăm că, în aceleași aluviuni recente ale Argeșului, din punctele Vilcelele-Merișani-Pitești-Ștefănești, în care, în poziție secundară, au apărut multe din obiectele litice amintite, s-au găsit și unele resturi fosile de *Archidiskodon meridionalis* Nesti¹⁵. În acest sens, menționăm că interesantă descoperirea din anul 1968, an în care, cu prilejul excavărilor efectuate în albia râului Argeș pentru barajul de acumulare de la Bascov-Pitești, au fost găsite într-un sediment la adâncimea de 13 m resturi importante din scheletul unui *Archidiskodon meridionalis*, precum și două tibii ce ar putea aparține, după toate probabilitățile, unui *Dicerorhinus etruscus* Falc¹⁶.

Deși resturile faunistice ale acestor specii nu s-au găsit în poziție *in situ* asociate cu cele mai vechi unelte atribuite de noi culturii sau industriei arhaice a galetelor amenajate, totuși contemporaneitatea lor nu trebuie exclusă.

Aceste unelte, ca și altele culese din aluviunile recente ale văilor Bascov, Cotmeana, Vedea, Dirjov etc., aflate în spațiul dintre Olt și Argeș, spațiu ce corespunde Piemontului sau Platformei Cotmeana, aparțin, credem, pleistocenului inferior¹⁷.



Din cele expuse mai sus reiese că în nord-estul Transilvaniei, cel mai vechi obiect litic, găsit în punctul Valea Cufundoasă, ar putea fi atribuit *premusterianului* sau poate chiar *musterianului timpuriu*, urmate de altele aparținând paleoliticului mijlociu și superior. Cele mai recente piese au putut fi datate în *gravetianul final* (epigravetian).

În ceea ce privește materialul litic descoperit în Oltenia și Muntenia, se poate afirma că el aparține numeroaselor etape ale paleoliticului, începând cu cele ale paleoliticului inferior timpuriu și sfârșind cu paleoliticul superior (foarte probabil, aurignacian).

¹⁴ I. Nania, St Com Pitești, 1, 1968, p. 17–20; idem, Studia Valachica, 2, 1970, p. 73–77; P. I. Dicu, SCIVA, 23, 1972, 2, p. 223–233; idem, SCIVA, 24, 1973, 4, p. 653–657; idem, SCIVA, 30, 1979, 4, p. 577–582.

¹⁵ L. Apostol, R. Stancu, *op. cit.*, p. 167–168; L. Apostol, Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa”, 5, 1965, p. 455–462; Etienne Patte, ARMS St, (3), 11, 4, 1936.

¹⁶ R. Stancu, R. Gava și I. Băcanu, StCom Pitești, 2, 1969, p. 33–45.

¹⁷ Al. Păunescu, L'Anthropologie (Paris), 93(1989), 1, p. 128–129.

NOUVELLES DÉCOUVERTES PALÉOLITHIQUES EN ROUMANIE

RÉSUMÉ

Les auteurs présentent les résultats des recherches de terrain, faites au cours des dernières six années au nord-est de la Transylvanie (dep. de Maramureș), dans les Alpes de la Transylvanie (Les Montagnes de Făgăraș), ainsi que dans l'Olténie et la Valachie. On a pu conclure, selon les critères techno-typologiques (comme le degré de patine, lustre et roulage) du matériel lithiques, découvert en général dans les alluvions récentes des vallées des rivières Olt, Argeș, Dirjov, Cotmeana, Vedeia etc, qu'il appartient à plusieurs étapes du Paléolithique, à partir du Paléolithique inférieur incipient, jusqu'au Paléolithique supérieur (très probable l'Aurignacien).

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1 Carte des découvertes paléolithiques dans la zone Săpînța — Sighet-Vad.

Fig. 2 1—9 pièces en silex, schiste noir et grès glauconieux silicifié ; 1, 2, 7 Sighetul Marmăției—point Acăstău ; 3 Sighetul Marmăției—village Valea Cufundoasă ; 4 Cîmpulung la Tisa—point Borviz ; 5 Cîmpulung la Tisa—point Locul Zmeurișului ; 6 Vadul Izei—point Podină ; 8, 9a—9b village Ipotești—la vallée de l'Oboga.

Fig. 3 1—9 pièces de silex ; 1 village Valea Marc — la vallée du Dirjov ; 2 village Vineți—Spineni — la vallée de Vedeia ; 3 village Cotmeana—la vallée de Cotmeana ; 4 village Furduești—la vallée du Neajlov ; 5 village Valea Ursului—la vallée du Bascov ; 6, 8 village Baloteasca—Leordeni — la vallée de l'Argeș ; 7 village Moara Mocanului—la vallée de l'Argeș ; 9 Pitești—pont C.F.R.—la vallée de l'Argeș.

Fig. 4 la-1b—chopping-tool de silex —village Baloteasca—Leordeni— la vallée de l'Argeș.